

Оксана Медведь,
методист науково-методичного центру
дошкільної та початкової освіти,
Комунальний заклад «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»,
м. Чернівці, Україна,
oxanamedved1984@gmail.com

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З РУМУНСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ

У сучасному контексті особливого значення набуває навчання української мови як державної. «Українська мова у закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин є обов'язковим навчальним предметом та займає особливе місце з-поміж інших, оскільки спілкування державною мовою є ключовою компетентністю» [4, с. 49]. Навчання української мови у закладах освіти з мовами національних меншин є не лише правом, а й важливою умовою для повноцінної інтеграції дітей у суспільне життя України. Особливо в початковій школі, де закладається мовний фундамент, важливо створити тепле, образне й доступне середовище для опанування української мови, що має забезпечити дітям ширші освітні можливості, долучення до міжкультурного діалогу та активної участі у житті громади.

Згідно нормативних документів основна мета навчання української мови як державної полягає у «формуванні в учнів певного рівня комунікативної компетентності, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями та інтересами молодших школярів; розвитку особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; готовності і здатності спілкуватися українською мовою в особистому і суспільному житті задля особистих потреб, у міжкультурному діалозі; збагаченні емоційно чуттєвого досвіду, розвитку мовленнєво-творчих здібностей» [6].

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних методистів засвідчує відсутність загальноприйнятого терміна *комунікативна компетентність*. Часто її розглядають як синонім поняття «компетентність у спілкуванні». За визначеннями авторів, комунікативна компетентність – це здатність встановлювати й підтримувати необхідні контакти з людьми. Більшість дослідників дотримуються думки, що комунікативна компетентність проявляється в усіх життєвих сферах, та від ступеня її сформованості залежить здатність людини адекватно орієнтуватися, поводитися в різних соціальних ситуаціях. Саме тому ця компетентність є ключовою. У Державному стандарті *комунікативна компетентність* розглядається як «здатність особистості застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми і віддаленими людьми та подіями, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями» [2]. Очевидно, що формування комунікативної компетентності можливе лише в процесі спілкування, комунікації.

Серед розмаїття методичних систем і концепцій учителю необхідно адекватно визначити, як організувати процес навчання української мови дітей, для яких вона є другою, неспорідненою, вдосконалити його таким чином, щоб створити умови для мовленнєвого розвитку кожного учня, активної комунікації між суб'єктами навчання, забезпечити досягнення основної мети навчання української мови як державної. На нашу думку, цьому значною мірою сприяє впровадження елементів інтерактивного навчання.

У перекладі з англійської мови («inter» – взаємний, «act» – діяти) слово *інтерактив* означає здатний до взаємодії, діалогу. Аналіз джерел з проблеми дослідження виявив, що ідея інтерактивного навчання не нова. Технологія навчальної діяльності у парах була вперше запропонована О. Ривінім ще в 1911 році, проте лише в 90-ті роки набула популярності. В її

основі лежить пізнавальна діяльність учнів шляхом спілкування одного з одним у динамічних парах (змінного складу), коли один навчає іншого на основі співробітництва.

Розробка елементів інтерактивного навчання простежується у працях В. Сухомлинського, Ш. Амонашвілі, В. Шаталова та інших. Дидактичний аспект інтерактивних технологій розкрито в публікаціях К. Баханова, І. Дичківської, О. Петрук, Л. Пироженко, О. Пометун, С. Сисоєвої, О. Ярошенко та інші. На сучасному етапі вітчизняні вчені інтерактивні методи розглядають як співнавчання (навчання у взаємодії та співпраці), в якому і вчитель, і учні є суб'єктами навчання [3].

З-поміж багатьох існуючих класифікацій інтерактивних технологій найбільш прийнятною для нас є запропонована Л. Пироженко та О. Пометун, у якій їх розподілено на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації діяльності здобувачів освіти:

- ✓ інтерактивні технології кооперованого навчання (робота в парах, в малих групах, карусель, акваріум, діалог, коло ідей, синтез думок);
- ✓ інтерактивні технології колективно-групового навчання (мікрофон, броунівський рух, мозковий штурм, мозаїка, аналіз ситуації, дерево рішень);
- ✓ технології ситуативного моделювання (рольова гра, інсценізація, драматизація, проведення конференції);
- ✓ технології опрацювання дискусійних питань (метод прес, нескінчений ланцюжок, займи позицію, зміни позицію).

Поділяємо думку О. Пометун про те, що інтерактивні методи навчання дають найбільший простір для самореалізації учня у навчанні і найкраще відповідають особистісно-орієнтованому підходу. Вони націлені на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної багатосторонньої комунікації, що, ми вважаємо, вкрай важливо для формування комунікативних умінь учнів, які є базою комунікативної компетентності.

Стисло розглянемо найбільш ефективні й цікаві учням інтерактивні ігри, які варто застосовувати на уроках української мови. Упроваджувати їх доцільно з 3-4 класу, коли учні вже накопичають достатній словниковий запас, оволодіють елементарними граматичними конструкціями, що дає змогу їм розуміти зміст текстів, сприйнятих на слух з різних джерел, і виконувати відповідні завдання.

Застосування прийому **«Мозковий штурм»** активізує навіть найпасивніших учнів у класі. Перед початком роботи діти сідають так, щоб почуватися зручно й невимушено. Вчитель записує всі ідеї на дошці або на папері, а потім усі разом шукають правильне рішення. Цей метод розвиває уяву і творчість, учні відверто висловлюють свої думки, знаходять кілька рішень проблеми.

Приєм **«Мікрофон»** ефективний як на етапі актуалізації та коригування знань учнів, так і під час узагальнення матеріалу. Перед учнями ставиться запитання чи проблема. Отримуючи іграшковий мікрофон, учень відповідає на запитання чи висловлюється щодо порушеної проблеми і передає мікрофон наступному. Спікери повинні говорити швидко й лаконічно.

Доволі популярним є прийом **«Снігова куля»**, завдяки якому розвивається пам'ять, увага учнів та збагачується їх лексичний запас. Учень говорить перше речення (слово), а кожен наступний проговорює попередні речення (або слова) і т.д. Окремі ідеї та думки кожного учасника з'єднуються в єдине ціле, як снігові малі грудки – у велику кулю.

Продовж історію – гра на логіку, прояв фантазії та індивідуальності, що передбачає продовження історії попереднього гравця. Завдяки цій грі в учнів покращуються навички швидкого реагування, логічного мислення, підвищується увага, розвивається пам'ять.

Заслуговують на увагу **рольові ігри, інсценізації та драматизації** діалогів, що сприяють формуванню в учнів умінь діалогічного мовлення [5]. Наш досвід використання цих прийомів на уроках української мови засвідчує їх безумовну ефективність. Ситуація, що «розігрується», розгортається на уроці як окремий сюжет. Кожен учень-учасник виконує роль відповідно до рольових приписів.

Приєм **«Сторінка із щоденника»** передбачає відновлення учнями сторінки зі щоденника героя казки, відомої людини (артиста, блогера тощо). Це захопливе творче

завдання стимулює процес пізнання учнів, креативне мислення. Можна запропонувати учням виступити від імені відомої особи, не називаючи її, а лише описуючи. Цей прийом отримав назву «**Відгадай, хто я**».

Прийом «**Прес**» доцільно використовувати у процесі виникнення суперечливих ситуацій, коли потрібно чітко аргументувати власну думку щодо порушеної проблеми та переконати інших. Застосування цього прийому допомагає розвивати в учнів вміння чітко і стисло формулювати й висловлювати власну думку, аргументувати її, а також впливати на думку своїх співрозмовників.

На етапі узагальнення й систематизації знань ефективним буде прийом «**Рекламна пауза**», що передбачає виготовлення учнями рекламного плакату, буклету, афіші, листівки тощо. Прийом «**Коментатор**» рекомендовано використовувати під час повторних показів відеороликів, мультфільмів, з метою закріплення матеріалу. Суть прийому полягає в необхідності прокоментувати відео, продемонстроване без звуку, без титрів. До коментування можна залучати кількох учнів.

Ми розглядаємо інтерактивне навчання як особливу форму організації пізнавальної діяльності школярів, яка забезпечує і гарантує досягнення результату – підвищення рівня навчальних досягнень учнів. Використання елементів інтерактивного навчання створює комфортні умови, за яких кожен учасник процесу відчуває свою інтелектуальну спроможність, дозволяє реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування.

Упровадження елементів інтерактивного навчання на уроках української мови передбачає залучення до процесу пізнання усіх учнів, формування висновків, досягнення певного результату, де кожен робить особистий внесок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Це створює атмосферу доброзичливості, взаємної підтримки, між учасниками навчального процесу, емоційного залучення, знімає нервову напругу, дає змогу змінювати форми діяльності. Учні вчаться працювати в команді, дослухатися до думки кожного, аргументувати, обстоювати власну позицію, знаходити альтернативне рішення проблеми. Покращуються їхні комунікативні навички, проявляється як командний дух, так і лідерські якості. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Учні вчаться бути демократичними, толерантними, спілкуватися з іншими людьми, встановлювати елементарні комунікативні контакти, критично мислити, приймати продумані рішення.

Як бачимо, застосування елементів інтерактивного навчання дозволяє розв'язати низку завдань, що пов'язані з реалізацією пізнавальних інтересів учнів, відкриттям можливостей для співпраці, спілкування, самовираження, формуванням і розвитком комунікативних умінь і навичок, а також уникненням психічних і фізичних перевантажень школярів.

Використання інтерактивних методів навчання спонукає й учителя до постійного самовдосконалення, творчості, сприяє розвитку педагогічних здібностей, орієнтує на пошук нових методичних стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ІТЕРАТУРИ

1. Баханов К.О. *Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі*: Монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2000. 160 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/ (дата звернення 20.08.2025)
3. Енциклопедія освіти. Київ : Юрінком, Інтер, 2008. С. 357–359.
4. Петрук О.М. Навчання української мови у 3 класі закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин. *Організація освітнього процесу в початковій школі: Методичні рекомендації. Орієнтовні календарно-тематичні плани. 3 клас*. С. 49–51. [Електронний ресурс]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721671> (дата звернення 20.08.2025)
5. Петрук О.М. Потенціал підручників української мови у формуванні в учнів – представників національних меншин умінь діалогічного мовлення. *Проблеми сучасного підручника* 2020. Вип. 25. С. 103–111. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723988>

6. Петрук О.М. Українська мова : типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин. 3–4 класи. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716169> (дата звернення 19.08.2025)
7. Пометун О., Пироженко Л. *Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід*. Київ, 2002. 135 с.